Hague

BEKNOPTE BESCHRIJVING

VAN DE

KUNSTVOORWERPEN

TENTOONGESTELD IN HET

KONINKLIJK KABINET

VAN

SCHILDERIJEN

TE

'S GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1875.

BEKNOPTE BESCHRIJVING

VAN DE

KUNSTVOORWERPEN

TENTOONGESTELD IN HET

KONINKLIJK KABINET

VAN

SCHILDERIJEN

TE

'S GRAVENHAGE.

'S GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1875.

GEDRUKT BIJ GEBR. GIUNTA D'ALBANI.

VOORWOORD.

Het is mij wenschelijk voorgekomen ten behoeve van het Nederlandsch publiek een Hollandsch uittreksel te geven van de ten vorigen jare verschenen „Notice historique et descriptive des Tableaux et des Sculptures exposés dans le Musée Royal de la Haye". Terwijl het Fransche werk voor meer wetenschappelijk onderzoek ingericht werd, vormt dit boekske eenvoudig een leiddraad voor hen, die het Museum oppervlakkig wenschen te zien. In deze beknopte beschrijving zijn ook eenige van de schilderijen opgenomen, welke thans uit het magazijn van het Museum getrokken zijn, en eerlang tentoongesteld zullen worden.

Dat dit boekske even als de Notice een *bijzondere* onderneming is, door mij uit belangstelling in de Schoone Kunsten op touw gezet, staat vast; dat de inhoud daarvan *geheel ter verantwoording van den schrijver blijft*, volgt daaruit. Ik maak daarvan hier intusschen opzettelijk melding, op verzoek van

den Heer Directeur van het Museum, op wiens verzoek ook de noot op blz. 36 geplaatst is.

De kern van de verzameling in het Mauritshuis bewaard, wordt gevormd door de schilderijen en beeldhouwwerken, welke de laatste Stadhouder Prins Willem V te 's Gravenhage gevormd had en die destijds in een gaanderij ten Zuiden van de Gevangenpoort geplaatst was. Toen de Prins in Januari 1795 naar Engeland de wijk nam, legden de Franschen op deze verzameling beslag en vervoerden zij die naar Parijs. Het traktaat van Amiens bekrachtigde in 1802 deze handeling, doch na den slag van Waterloo vorderde de Nederlandsche regeering de schilderijen terug en gelukte het nagenoeg twee derden van de verzameling naar het oude lokaal in den Haag over te brengen.

Kort daarop in 1820 werd alles verplaatst naar de bovenverdieping van het door Graaf Jan-Maurits van Nassau, Gouverneur van Brazilie, gestichte Mauritshuis, dat door den Staat voor *f* 35,000 werd aangekocht.

De verzameling welke in 1817 slechts 133 nummers telde, werd door Koning Willem I herhaaldelijk uitgebreid; vooreerst door aankoop van enkele oude stukken, dan door toevoeging van geheele collectien, eindelijk door den aankoop van schilderijen van levende Hollandsche meesters. Deze laatste kunstvoortbrengselen werden in 1838 naar het Paveljoen te Haarlem overgebracht, waar zij het Museum van moderne Nederlandsche schilderijen vormen. Onder de door Koning Willem I aange-

kochte schilderijen munt vooral de Anatomie-les van Rembrandt van Rijn uit, die in 1828 voor *f* 32,000 werd verkregen.

Onder de volgende regeeringen werd niets meer aangekocht en bestonden de aanwinsten alleen in geschenken van Jonkvrouw de Forestier van Waalwijk, van Jhr. Cremer van den Berch van Heemstede, van Jhr. van Panhuys, van den Heer van Ede van de Paltz en laatstelijk van Mr. H. Graaf van Limburg Stirum en van den Heer A. des Tombe. In 1874 werden intusschen wederom eenige stukken aangekocht.

In de laatste maanden zijn maatregelen genomen om een aantal schilderijen, welke tot nog toe op den zolder van het gebouw bewaard werden, voor het publiek ten toon te stellen. Daartoe worden de benedenzalen, die vroeger door het Kon. Kabinet van zeldzaamheden ingenomen werden, in gereedheid gebracht.

den Haag, 1 Juli 1875. VICTOR DE STUERS.

SCHILDERIJEN.

HOLLANDSCHE SCHOOL.

A. . . . . (J. W. V.)

Van den Nederlandschen meester, die zijne schilderijen en prenten met deze letters merkte, kent men werken gedagteekend uit de jaren 1512—1530.

1. **Salome, dochter van Herodias.** Zij draagt het hoofd van Johannes in een grooten tinnen schotel.

AELST. (Willem van)

Geboren te Delft in 1620, overleden te Amsterdam in 1679.

2. **Bloemen.** Eenige bloemen en een uurwerk op een marmeren tafelblad.

3. **Dood wild.** Een paar patrijzen en een weitasch op een marmeren tafelblad.

BAEN. (Jan de)

Geboren te Haarlem in 1633, overleden te 's Gravenhage in 1702.

4. **Portret van Johan Maurits van Nassau, Gouverneur van Braziliё.** Deze Vorst stichtte het Mauritshuis te 's Gravenhage.

BAKHUISEN. (Ludolf)

Geboren te Embden in 1631, overleden te Amsterdam in 1708.

5. **De aankomst van Prins Willem III te Oranjepolder, den 16den Maart 1692.** De Prins te paard gezeten, wordt door eenige magistraten begroet.

6. Een Haven op de Hollandsche kust.

7. De voormalige Werf der O. I. Compagnie te Amsterdam.

BASSEN. (Bartholomeus van)

Leefde te 's Gravenhage in de eerste helft der XVIIe eeuw.

8. Gezicht op het inwendige eener R. K. Kerk.

BEELDEMAKER. (Johannes)

Geboren te 's Gravenhage in 1630.

8*bis*. Vossenjacht. Zes vossen worden door acht jachthonden vervolgd; een van deze heeft een vos reeds vastgegrepen; links eenige rotsen en een kleine waterval.

BERCHEM. (Claes Pietersz.)

Geboren te Haarlem in 1620, overleden te Amsterdam in 1683.

9. Herderin. Eene herderin met een slapend kind en een Faun. In het verschiet eenig vee.

10. Wilde Zwijnenjacht. Eenige jagers te voet en te paard vervolgen onderscheiden wilde zwijnen.

11. Overtocht over een Italiaansche beek. Eenige herders trekken met vee over een beek, die den voet van Romeinsche ruïnen bespoelt.

12. Aanval op een reiswagen. Te midden van hooge rotsen wordt een reiswagen door talrijke soldaten overrompeld.

BLOEMAERT. (Abraham)

Geboren te Gorcum in 1565, overleden te Utrecht omstreeks 1658.

13. Hippomenes en Atalante. Hippomenes, die Atalante in den wedstrijd overwonnen heeft, ontvangt van zijn beminde den palm der victorie.

14. De maaltijd der goden. De maaltijd bij gelegenheid van het huwelijk van Peleus gehouden, wordt door den appel van de Tweedracht gestoord.

BOL. (Ferdinand)

Geboren te Dordrecht in 1611, overleden te Amsterdam in 1681.

15. **Portret van den Admiraal Michiel Adriaansz. de Ruyter.**

16. **Portret van den Vice-Admiraal Engel de Ruyter.**

BOTH. (Jan en Andries)

Geboren te Utrecht omstreeks 1610, overleden omstreeks 1650.

17. **Italiaansch landschap.** Rechts een meer en eene vallei, links een weg met reizigers, een muilezel en een paard.

18. **Italiaansch landschap.** Een weg met boomen begroeid en die naar een brug leidt.

CORNELISZ VAN HAARLEM. (Cornelis)

Geboren te Haarlem in 1562, overleden te Haarlem in 1638.

19. **De kindermoord te Bethlehem.** Op een groot plein trachten verschillende beulen de kinderen in de armen hunner moeders te vermoorden.

19*bis*. **De bruiloft van Peleus en Thetis.** De Tweedracht werpt den gulden twistappel tusschen de aan den maaltijd vereenigde goden van den Olympus. — Dit stuk versierde vroeger het Princenhof te Haarlem [1]).

CUYLENBORCH. (Abraham van)

Leefde te Utrecht in de XVIIe eeuw.

20. **Diana met hare gezellinnen.** De godin en hare nymphen baden zich in de nabijheid eener grot.

CUYP. (Aelbert)

Geboren te Dordrecht in 1605, aldaar overleden in 1691.

21. **Portret van .... de Roovere.** Hij zit te paard en onderhoudt zich met een visscher die hem zalmen vertoont.

---

1) Zie C. VAN MANDER. Edit. 1604, bldz. 293.

DEELEN. (Dirk van)

Geboren te Alkmaar of te Heusden in 1607 (?), overleden te Arnemuyden

EN

PALAMEDESZ. (Anthonie)

Geboren te Delft in 1604 (?), overleden in 1680 (?).

22. **De groote Zaal op het Binnenhof te 's Gravenhage, tijdens de Vergadering der Staten-Generaal in 1551.** Deze vergadering werd geopend door den Raadpensionaris J. CATS.

Aan de houten kap der zaal hangen de vlaggen door de legers der Republiek veroverd, en thans op het Paleis te Amsterdam bewaard.

De figuren zijn door PALAMEDESZ geschilderd, het overige door VAN DEELEN.

DIJK. (Philip van)

Geboren te Amsterdam in 1680, overleden in den Haag in 1752.

23. **Judith.** In de eene hand draagt zij het hoofd van Holophernes, in de andere houdt zij een zwaard.

24. **Luitspeelster.** Een jonge vrouw met een blauw kleed en een rooden mantel.

25. **Jonge vrouw haar kapsel verzorgend.** Zij staat voor een spiegel en bindt een rose lint om haar blonde lokken. Haar dienstmaagd brengt haar een zilveren schaal en een waterkruik.

26. **De boekhouder.** Een oud man voor zijn tafel gezeten.

DOES. (Simon van der)

Geboren te Amsterdam in 1635, overleden in den Haag (?) in 1717.

27. **Herderin.** Een herderin drijft een ram, twee schapen en eenige lammeren voor haar uit. Op den achtergrond een herder.

DOU. (Gerard)

Geboren te Leiden in 1613, aldaar overleden in 1675.

28. **De jonge kleêrenmaakster.** Zij zit in een groote zaal bij een wieg; een klein meisje bij de wieg geknield, aanschouwt een kindje dat daarin ligt te slapen.

29. **Jonge vrouw met een lamp.** Zij ziet naar buiten door een geopend venster.

DROOCH SLOOT. (Joost Cornelisz.)

Geboren te Utrecht (?), leefde in de XVIIe eeuw.

30. **Dorpskermis.** Een breede weg aan weerszijde met huisjes bezet, en met lustige landslieden bedekt.

31. **Hollandsch dorp.** In het midden der schilderij een breede vaart; links het dorp, rechts boomen en huisjes.

EECKHOUT. (Gerbrand van den)

Geboren te Amsterdam in 1621, aldaar overleden in 1674.

32. **De aanbidding der drie Koningen.** Links Maria met het kind Jezus; rechts de drie Koningen, van welke de eene, die met een rooden mantel gekleed is, knielend geschenken aanbiedt. Op den achtergrond talrijke figuren.

EGMOND. (Justus van)

Geboren te Leiden in 1602, overleden te Antwerpen in 1673.

32*bis*. **Portret van Lodewijk XIV, Koning van Frankrijk.** Hij is voorgesteld in jeugdigen leeftijd, gekleed in een rijk, met goud geborduurd gewaad. Dijstuk.

EVERDINGEN. (Cesar van)

Geboren te Alkmaar in 1606, aldaar (?) overleden in 1679.

33. **Diogenes een man zoekend.** De schilder heeft dit tafereel voorgesteld als of het op de Groote Markt te Haarlem plaats had. De meeste figuren zijn portretten van leden van het geslacht STEYN.

GELDER. (Aart de)

Geboren te Dordrecht in 1645, aldaar overleden in 1727 (?).

33*bis*. **Juda en Thamar.** Kniestuk. Thamar draagt een rood kleed en over het hoofd een zwarten sluijer. Juda heeft een paarsch costuum en een grooten tulband.

Geschenk van Mr. H. Graaf VAN LIMBURG STIRUM, Burgemeester van Noordwijkerhout (1874).

GLAUBER, bijgenaamd POLYDOR. (Johannes)

Geboren te Utrecht in 1646, overleden te Schoonhoven (?) in 1726.

34. **Adonis zich op jacht begevend.** In een uitgestrekt en boschrijk landschap ziet men Venus, die haar beminde tracht terug te houden.

De figuren zijn door DE LAIRESSE geschilderd.

GOVAERTS. (A.....)

Hij leefde in het begin der XVIIe eeuw.

35. **Boschgezicht.** Een weg kronkelend tusschen zware eikenboomen en struiken.

HAGEN, (Joris van der) VERHAEGE of VERHAGEN.

Hij leefde in den Haag in het midden der XVIIe eeuw.

36. **Gezicht in de omstreken van Arnhem.** Een weg welke langs een huis en korenvelden loopt. Op den voorgrond een kudde schapen.

37. **De Rijnpoort te Arnhem.** Op den achtergrond ziet men den Rijn en een uitgestrekt verschiet.

HEEM. (Jan David of Davidsz. de)

Geboren te Utrecht in 1600, overleden te Antwerpen in 1674.

38. **Vruchten.** Op een tafel staat een vergulden schotel met vruchten, verder eenige schelpen, een uurwerk, een kistje, een Rijnwijnglas enz,

39. Bloem- en vruchtenkrans. De krans hangt aan een blauw lint.

HEEM. (Cornelis de)

Geboren te Utrecht in 1623.

40. Vruchten. Perzikken, druiven, Sina's appelen enz.

HEEMSKERCK VAN VEEN. (Marten Jacobsz. van)

Geboren te Heemskerk in 1498, overleden te Haarlem in 1574.

40*bis*. De Kersnacht. De H. Maagd, St. Josef en een aantal herders aanbidden het kind Jezus. Het gelaat van den liereman op den voorgrond verbeeldt het portret van den schilder.

40*ter*. De aanbidding der drie Koningen. De Vorsten uit het Oosten bieden aan het kind Jezus, dat door Maria op hare knieën gehouden wordt, rijke geschenken aan. Talrijke figuren vullen den achtergrond.

Deze twee schilderijen zijn oorspronkelijk twee deuren geweest, die van Heemskerck in 1546 tegen 150 Carolus gld. schilderde tot versiering van het altaar van het gilde der Drapeniers, welk altaar zich bevond in den Noordelijken dwarsbeuk van de St. Bavokerk te Haarlem. [1]) De deuren gesloten zijnde vertoonen aan de keerzijde **de Boodschap aan Maria;** links knielt de H. Maagd; rechts nadert de Engel Gabriël tot haar. Het gewaad van den Engel is gedeeltelijk geschilderd door JACOB RAUWAERT. Deze twee deuren zijn in lateren tijd bevestigd geworden aan de schilderij van CORNELIS CORNELISZ., voorstellende den Kindermoord, welk stuk in het Princenhof te Haarlem bewaard werd

1) Zie VAN DER WILLIGEN: les Artistes de Harlem. bl. 165.

en thans onder n°. 19 het Kon. Kabinet versiert. [1]) Bij die veranderde bestemming werd het noodig den ogivalen vorm der deuren te veranderen in een vierkanten. Het ontbrekende schilderwerk werd aangevuld door CORNELIS CORNELISZ. zelven.

HEYDE. (Jan van der)

Geboren te Gorkum in 1637, overleden te Amsterdam in 1712.

41. **Nederlandsch Stadsgezicht.** Een kerk aan het uiteinde van een plein; op den voorgrond een vaart en een brug.
De figuren zijn door A. VAN DE VELDE geschilderd.

HELST. (Bartholomaeus van der)

Geboren te Haarlem in 1613 (?), overleden te Amsterdam in 1670.

42. **Portret van den schilder Paulus Potter.**

HEUSCH. (Willem de)

Geboren te Utrecht, aldaar overleden in 1699 (?).

43. **Italiaansch landschap.** Een weg tusschen rotsen en een bergstroom.

44. **Italiaansch landschap.** Een weg langs een rivier in een bergachtige streek.

HOECKGEEST of HOUCKGEEST. (Gerard van)

Leefde in de XVIIe eeuw te Delft.

45. **Gezicht op het inwendige der Nieuwe Kerk te Delft.**

46. **Het praalgraf van Prins Willem I in de Nieuwe Kerk te Delft.**

HONDECOETER. (Melchior d')

Geboren te Utrecht in 1636, overleden te Amsterdam in 1695.

47. **De raaf, van de vederen beroofd waarmede hij zich getooid heeft.** Talrijke vogels ontnemen aan een raaf de vreemde vederen waarmede hij pronkte.

---

1) Zie CAREL VAN MANDER. Edit. 1604, bl. 246 en 293.

48. **De diergaarde van Prins Willem III op het Loo.**

49. **Ganzen en eenden.**

50. **Hoenders en eenden.**

HONTHORST. (Gerard van)?

Geboren te Utrecht in 1590, aldaar overleden in 1656.

51. **Portret van den Stadhouder Prins Willem II.**

51*bis*. **Portret van twee vorstinnen, vermoedelijk dochters van Prins Frederik-Hendrik.** De twee vorstinnen zijn in zeer jeugdigen leeftijd afgebeeld, bezig met het vlechten van bloemkransen.

51*ter*. **Kindje vruchten plukkend.** Een klein meisje zit naakt op den grond en plukt eenige peeren. Om haar lendenen is een geel doek gebonden. Op den grond liggen een meloen, appelen, kersen en druiven.

HOOGSTRAETEN. (Samuel Dirksz. van)

Geboren in den Haag in 1627 (?), overleden te Dordrecht in 1678.

52. **Een jonge dame in de binnenplaats van een deftig huis.** Zij leest een brief, terwijl zij over de binnenplaats wandelt. Op den voorgrond staat een hondje.

HUCHTENBURGH. (Jan van)

Geboren te Haarlem in 1646 (?), overleden te Amsterdam in 1733.

53. **Portret van Prins Eugenius van Savoye.** Hij zit te paard en leidt een gevecht dat op den achtergrond afgebeeld is.

54. **Een uitval.** De bezetting eener belegerde vesting doet een uitval op de batterijen der belegeraars.

55. **Aanval op een konvooi.** Talrijke ruiters vallen een konvooi en den begeleidenden troep aan.

HUYSUM. (Jan van)

Geboren te Amsterdam in 1682, aldaar overleden in 1749.

56. **Vruchten.**

57. **Bloemen.**

57*bis*. **Italiaansch landschap.** Links twee hooge boomen. Rechts een water, op den achtergrond eenige boomen en rechts verschillende gebouwen, waaronder een vervallen poort en een vierkant torentje; in het verschiet een stad. Hier en daar bewegen zich kleine figuren.

JARDIN. (Karel du)

Geboren te Amsterdam (?) omstreeks 1625, overleden te Venetië in 1678.

58. **Een waterval in Italië.** Op den voorgrond ziet men eenige visschers en een man met een wit paard en een ezel.

59. **De herderin.** Zij staat te spinnen bij een witten stier, een ezel en eenige lammeren.

60. **Geiten en schapen.** — Dit stuk is wellicht van de hand van HENDRIK MOMMERS.

KEIJSER. (Thomas de)

Geboren te Amsterdam in 1595 (?), aldaar overleden in 1679.

61. **Portret van een magistraatspersoon.** Hij is zittend voorgesteld, geleund tegen een schrijftafel.

62. **De Burgemeesters van Amsterdam, de komst van Maria de Medicis afwachtende (1638).** De voorgestelde personen zijn, te beginnen aan de linkerzijde: Abraham Boom, Petrus Hasselaer, Albert Coenraad Burgh, Antonius Oetgens van Waveren en de advokaat Cornelius van Davelaer.

KEIRINCX. (Alexander)

Geboren te Utrecht in 1590, overleden te Amsterdam in 1646.

63. **Een bosch.** In het midden een riviertje met eenige badende personen.

KONINCK of KONING. (Philips)

Geboren te Amsterdam in 1619, aldaar overleden in 1689.

64. **Gezicht op de uitmonding eener rivier.** Dit gezicht uit een verheven punt genomen, is waarschijnlijk dat van de Maas aan den Hoek van Holland.

LAIRESSE. (Gerard de)

Geboren te Luik in 1640, overleden te Amsterdam in 1711.

65. **Achilles door Ulysses ontdekt.** Achilles in vrouwengewaad gekleed, verraadt zijn vermomming door met gretigheid te grijpen naar eenige wapenen, die Ulysses tusschen voorwerpen bestemd voor vrouwelijk gebruik geplaatst had.

65*bis*. **Bacchus Ariadne troostend.** Ariadne op een bed gezeten wordt door Bacchus met tederheid aangesproken; beide deze figuren zijn slechts gedeeltelijk met witte en oranje mantels gedekt. Cupido tracht Bacchus van zijn mantel te ontdoen. Boven het hoofd van Ariadne zweeft een fonkelende Venuskroon. In het verschiet rechts een troep dansende en zingende bacchanten.

Zie ook N°. 34, waarvan DE LAIRESSE de figuren geschilderd heeft.

LAPP. (Jan)

Leefde in het midden der XVIIde eeuw.

65*ter*. **Italiaansch landschap.** Links een paar boerinnen en een jongetje, rechts een kudde vee door een op een ezel gezeten boerin voortgedreven. Op den achtergrond links een gebouw op een hoogte, in het midden eenige boomen en rechts eene vallei.

LIEVENSZ. (Jan)?

Geboren te Leiden in 1607, overleden na 1664.

66. **Borstbeeld van een grijsaard.**

LINGELBACH. (Jan)

Geboren te Frankfort op den Main in 1625, overleden te Amsterdam in 1687.

67. **Een zeehaven in den Levant.** Talrijke zee- en kooplieden bewegen zich op den voorgrond.

68. **De hooioogst.** Eenige boeren en boerinnen verzamelen het hooi dat op een wagen geladen wordt.

69. **Tocht van Prins Willem II naar Amsterdam.** Den 1 Aug. 1650 trok de Prins met een leger langs den Amstel op, ten einde Amsterdam bij verrassing in te nemen en de onderwerping der stad aan de Resolutiën der Staten-Generaal te verzekeren.

70. **Vertrek van Karel II naar Engeland.** Den 2 Juni 1660 scheepte zich de Koning van Engeland te Scheveningen in, bij welke gelegenheid hem talrijke eerbewijzingen van wege de Vorstelijke familie en de Staten van Holland en Westfriesland te beurt vielen.

MAES. (Nicolaas).

Geboren te Dordrecht in 1632, overleden te Amsterdam in 1693.

71. **Mansportret.** De man is in het zwart gekleed en op een rooden stoel gezeten.

VER MEER. (Johannes)

(Ook bekend als de Delftsche VAN DER MEER).

Geboren te Delft in 1632, overleden te Amsterdam omstreeks 1696 (?)

72. **Gezicht op Delft, aan de zijde van de Rotterdamsche vaart.** Men ziet er de Schiedamsche en Rotterdamsche poorten en in het verschiet den toren van de Nieuwe Kerk.

METSU. (Gabriel)

Geboren te Leiden in 1630, overleden na 1667.

73. **Portret van een jager.** Hij is in het rood gekleed en

voor een geopend raam gezeten; in de hand houdt hij een wijnglas.

74. **Kamermuziek.** Twee jonge vrouwen verlustigen zich in de muziek; een in het zwart gekleed heer woont de uitvoering bij.

75. **De weduwe en de wees door de Gerechtigheid beschermd.** De Justitie onder de gedaante eener geblinddoekte vrouw, verplettert de Ongerechtigheid, voorgesteld door een man, wiens attributen uit valsche maten en gewichten, uit gesnoeide munten en uit een masker bestaan.

MIEREVELT. (Michiel Janszoon van)

Geboren te Delft in 1567, aldaar overleden in 1641.

76. **Portret van Prins Willem I, den Zwijger.**

77. **Portret van Louise de Colligny,** gemalin in vierde huwelijk van Prins Willem I en moeder van Prins Frederik-Hendrik.

78 **Portret van Philips-Willem van Nassau, Prins van Oranje.** Hij was de oudste zoon van Prins Willem den Zwijger en van Anna van Egmond.

79. **Portret van Prins Maurits,** zoon van Prins Willem den Zwijger en van Anna van Saksen.

Hij is afgebeeld met het harnas hem door de Staten-Generaal na den slag van Nieuwpoort vereerd.

80. **Portret van Prins Frederik-Hendrik,** zoon van Prins Willem den Zwijger en van Louise de Colligny.

81. **Portret van een prins uit het Huis van Oranje-Nassau.**

82. **Portret van Prins Willem I, den Zwijger.**

83. **Portret van Prins Frederik-Hendrik.**

84. **Portretten van Prins Frederik-Hendrik en van diens gemalin Amalia van Solms-Braunfels.** Zij zijn beide staande en ten voeten uit afgebeeld.

MIERIS (Frans van) de Oude.

Geboren te Leiden in 1635, aldaar overleden in 1681.

85. **De zeepbellen.** Een jongetje voor een venster geplaatst vermaakt zich met het blazen van zeepbellen. In het verschiet een vrouw met een hondje.

86. **Portret van Florentius Schuyl.** Hij volgde in 1664 Vorstius op als professor in de medicijnen en in de botanie aan de Leidsche Hoogeschool.

87. **Portretten van Frans van Mieris en van diens echtgenoote.** De schilder heeft zich zelven voorgesteld, terwijl hij bezig is een hondje te plagen dat zijn vrouw op de knieën draagt.

MIERIS. (Willem van)

Geboren te Leiden in 1662, aldaar overleden in 1747.

88. **Een kruideniers winkel,** waarin men eene vrouw ziet en een jongetje dat eenig gebak eet.

MIGNON. (Abraham)

Geboren te Francfort in 1639, overleden in 1679.

89. **Bloemen en Vruchten.**

90. **Zomerbloemen.**

91. **Zomerbloemen.**

MIJTENS. (J...... A......)

Een Haagsche schilder uit de XVIIe eeuw, omtrent wien men nog slechts enkele gegevens bezit.

92. **Portret van Frederik-Lodewijk (?) van Brederode-Bolsweert.** Een jong mensch in het costuum van een Romeinsch veldheer gedoscht, zooals dat in de 2de helft der XVIIde eeuw voor portretten vaak gedaan werd.

92*bis*. **Portret eener Vorstin** (wellicht de prinses Royale, gemalin van Prins Willem II). Zij draagt een rijk rijcostuum, naast haar staat een page, en achter haar een neger die haar wit paard vasthoudt.

MOEYART. (Nicolaes Cornelisz.)

Geboren omstreeks 1600.

93. **Bijbelsch tafereel.** Wellicht de geschiedenis van het ooilam, door den profeet Nathan aan Koning David voorgehouden.

MONI. (Louis de)

Geboren te Breda in 1698, overleden te Leiden in 1771.

94. **De Kantwerkster.** Terwijl een oude vrouw kant maakt, houdt zich een jongetje met het blazen van zeepbellen bezig.

MOR of MORO VAN DASHORST. (Antonis).

Geboren te Utrecht in 1512, overleden te Antwerpen in 1581.

95. **Mansportret.** Hij vertoont zich ten halven lijve voor een tafel gezeten. Op deze liggen eenige juweelen.

MOREELSE. (Paulus)

Geboren te Utrecht in 1571, aldaar overleden in 1638.

96. **Portret van Amalia Elisabeth, gravin van Hanau,** gemalin van Willem V, landgraaf van Hessen-Kassel. Hare moeder was een dochter van Prins Willem den Zwijger.

97. **Portret van Ernestina, Gravin van Ligne-Aremberg,** gemalin van Jan, Graaf van Nassau-Siegen. Haar echtgenoot was een achterneef van Prins Willem den Zwijger.

MOUCHERON (Frederik de) de Oude.

Geboren te Embden in 1633, overleden te Amsterdam in 1686.

98. **Italiaansch Landschap.** Op den voorgrond een heer en een dame te paard op de valkenjacht gaande.

99. **De Hinderlaag.** Eenige reizigers te paard worden aan den ingang van een woud door een bende gewapende mannen overvallen.

MUSSCHER. (Michiel van)

Geboren te Rotterdam in 1643, overleden in 1705.

100. **Portret van Michiel van Musscher, van zijn echtgenoote en van zijn zoon.** De schilder heeft zich zelven en zijn gezin ten halven lijve, rondom een met een turksch tapijt bekleede tafel afgebeeld.

NASON. (Pieter)

Leefde in de XVIIde eeuw.

100*bis*. **Portret van Prins Willem Frederik van Nassau.** Hij is ten halven lijve voorgesteld en draagt een harnas, en een kanten kraag; de linkerhand steunt op zijn degen; in de rechter houdt hij een bevelhebbersstaf. Een donkere rots vormt den achtergrond.

NETSCHER. (Gaspard)

Geboren te Heidelberg in 1639, overleden te 's Gravenhage in 1684.

101. **Portret van Gaspard Netscher, van zijn echtgenoote Maria Godin en van hun dochter.** De schilder heeft zich zelven en zijn dochter voorgesteld op het oogenblik dat zij muziek maken. Zijn vrouw bij een tafel gezeten, schijnt aandachtig te luisteren.

102. **Portret van een Heer van Waalwijk.**

103. **Portret van diens echtgenoote.**

N°. 102 en 103 zijn in 1855 aan het Museum ten geschenke gegeven door Jonkvr. P. E. A. de Forestier van Waalwijk.

OSTADE. (Adriaan van)

Geboren te Haarlem in 1610, aldaar overleden in 1685.

104. **Boeren in een herberg.** Zij zitten rondom een lage tafel te rooken en te drinken.

105. **De vioolspeler.** Een vioolspeler van een jongetje vergezeld, staat voor de deur eener boerenwoning, tot groot vermaak van eenige lustige boeren, muziek te maken.

PAPE. (Adriaan de)

Leidsch (?) schilder uit de XVIIe eeuw.

106. **Oude vrouw, een haan plukkende.** Bij haar zit een jongetje, dat met den kop van den haan speelt.

PIJNACKER. (Adam)

Geboren te Pijnacker bij Delft in 1621, overleden te Delft in 1673.

107. **De bergstroom.** Op den voorgrond ziet men twee halfnaakte figuren en eene geit.

POEL. (Egbert van der)

Geboren te Rotterdam (?), overleden te Delft (?) in 1690 (?)

108. **Ontscheping van visch.** Eenige visschers ontschepen bij maanlicht den visch die door een op het strand staand schip aangebracht is.

POELENBURG of POELENBORCH. (Cornelis van)

Geboren te Utrecht in 1586, aldaar overleden in 1667.

109. **Mercurius en Herse.** Mercurius door de lucht vliegend, ontwaarde, boven de stad Athene gekomen, een jeugdige schoone, Herse genaamd, terwijl zij een offerhande aan Minerva bracht, en werd plotseling op haar verliefd.

110. **Badende vrouwen.** In het verschiet staan eenige ruïnen.
Zie ook N°. 63, waarvan VAN POELENBURG de figuren geschilderd heeft.

POTTER. (Paulus)

Geboren te Enkhuizen in 1625, overleden te Amsterdam in 1654.

111. **De jonge stier.** Een staande stier, een liggende koe, een ram, een schaap, een lam, en achter een wilgenboom

een boer. In het verschiet een gezicht op een dorp, waarschijnlijk Rijswijk.

112. **Het spiegelend koetje.** Eenige koeijen staan vooraan in een vaart, en spiegelen zich in het water af; rechts een boerderij; in het verschiet eenige badende mannen, en een met zes paarden bespannen rijtuig.

113. **Weide met runderen en varkens.** Een paar ossen en eenige koeijen; rechts varkens bij een stal; op den achtergrond een boerderij.

RIJN. (Rembrandt Harmensz. van)

Geboren te Leiden in 1607, overleden te Amsterdam in 1669.

114. **Simeon in den Tempel.** Simeon in den tempel geknield, draagt het kind Jezus in de armen; rondom hem bevinden zich Jozef, Maria, een priester en eenige andere personen. Op den achtergrond rechts, zegent de groot-priester een menigte menschen, die op een breede steenen trap verspreid zijn.

115. **De anatomische les van professor Nicolaas Pieterszoon Tulp.** De professor is bezig de spieren van den arm op een voor hem liggend lijk te verklaren. Zijn toehoorders zijn (van links af gerekend) J. Koolvelt, A. Slabran, F. van Loenen, J. Blok, J. de Witt en M. Kalkoen.

Dit stuk werd voor het Chirurgijnsgild te Amsterdam geschilderd in 1632, en in 1828 door Koning Willem I voor *f* 32,000 aangekocht.

116. **Suzanna in het bad.** Een naakte vrouw, die op het punt is in een bad neer te dalen en plotseling door de komst van een man gestoord wordt. Men heeft niet zonder reden in deze figuur een Bathseba meenen te zien.

117. **Portret van een jongeling.** De schilder heeft waarschijnlijk zijn eigen gelaatstrekken bij het schilderen van dit paneel gevolgd. — Borstbeeld.

118. **Portret van Rembrandt van Rijn.** De schilder heeft zich zelven als lid eener schuttersvereeniging voorgesteld. — Borstbeeld.

ROSENHAGEN. (Nicolaas)

Schilder uit de XVIIe eeuw.

119. **Vruchten.**

RUYSCH. (Rachel)

Geboren te Amsterdam in 1664, aldaar overleden in 1750.

120. **Bloemen** (rozen, renonkels, tulpen), in eene flesch.

121. **Bloemen**, in een vaas.

RUISDAEL. (Jacob van)

Geboren te Haarlem (?), aldaar overleden in 1682.

122. **De Waterval.** Een bergstroom baant zich met geweld een weg tusschen rotsen door; op een verhevenheid in den achtergrond staat eene kapel.

123. **Het strand.** Eenige heeren en dames begeven zich door het water naar eenige visschersloepen.

124. **Gezicht op Haarlem** uit een verheven punt in de duinen van Overveen. Op den voorgrond ziet men uitgestrekte bleekerijen, daarachter de stad, te midden waarvan zich de S. Bavokerk verheft.

SAVERIJ. (Jacques)

Geboren te Kortrijk in 1570 (?), overleden te Amsterdam in 1602.

125. **Kermis van S. Sebastiaan.** Ontelbare figuren vullen deze schilderij, waarop een Vlaamsche kermis met hare levendige tafereelen is afgebeeld.

Geschenk van den Heer A. A. des Tombe te 's Gravenhage (1874).

SAVERIJ. (Roeland).

Geboren te Kortrijk in 1576, overleden te Utrecht in 1639.

126. **Orpheus.** Door zijn snarenspel lokt Orpheus de dieren tot zich. Deze zijn in zeer groote verscheidenheid door den schilder afgebeeld. Merkwaardig is de teekening van een dodo (rechts), een vogel waarvan tegenwoordig het ras uitgestorven is.

SCHALCKEN. (Godfried)

Geboren te Dordrecht in 1643, overleden te 's Gravenhage in 1706.

127. **Portret van Prins Willem III, Koning van Engeland.** Hij is in Koninklijk gewaad op een troon gezeten.

128. **Jonge vrouw een oorbel hechtend.** Een bevallige jonge vrouw is gezeten voor een door een oude vrouw gehouden spiegel, en bevestigt een paarl aan haar oor. Een jongeling beproeft een struisvogelveder in haar kapsel te plaatsen. Kaarslicht-effect.

129. **De nuttelooze zedeles.** Een oude vrouw, de Wijsheid voorstellende, vermaant een schoone jonge dame, die in haar handen een kistje draagt, waaruit een zeldzame vogel tracht te ontsnappen.

130. **De doctor.** Een jaloersch heer heeft zijne bruid bij een doctor gebracht om zekerheid te bekomen aangaande een ongesteldheid, waarvan de aard voor al de aanwezige personaadjes niet twijfelachtig schijnt te zijn.

131. **Venus.** De Godin vertoont zich ten halven lijve achter eene balustrade.

SONJE. (Jan Gabrielsz.)

Geboren te Rotterdam, aldaar overleden in 1691.

132. **Eene vallei.** Het gezicht is uit een hoog punt genomen, zoodat men een zeer verwijderd verschiet voor zich heeft.

SOOLMAKER. (J...... F......)

Schilder uit de XVIIe eeuw.

133. **Kruispunt van landwegen in Italië.** Bij eenige ruïnen bevinden zich talrijke reizigers, boeren, herders, runderen en schapen.

STEEN. (Jan Havicksz.)

Geboren te Leiden, waarschijnlijk in 1626, aldaar overleden in 1679.

134. **De Tandmeester.** Een kwakzalver is bezig in de open lucht aan een ongelukkige kiezen te trekken; een aantal nieuwsgierigen wonen deze kunstbewerking met belangstelling bij.

135. **Een diergaarde.** Hoenders, pauwen, eenden, duiven en andere vogelen, waarbij een klein meisje zit dat aan een lam melk te drinken geeft. Bij haar staan een paar bedienden, van welke er een door zijn misvormde ledematen de aandacht trekt.

136. **Een doctor, die aan een jonge vrouw de pols voelt.** De jonge vrouw zit ziek in een stoel; terwijl de doctor haar de pols voelt, wacht een dienstmeid met een glimlach op de lippen de uitspraak van den geneesheer af.

137. **Een geneesheer die een zieke vrouw bezoekt.** Een jonge vrouw, die niet ernstig ziek schijnt, ligt te bed; de doctor zit naast haar en neemt een glas wijn aan, hem door de moeder van de zieke aangeboden.

138. **Het gezin van Jan Steen.** „Soo de ouden songen, soo pypen de jonghen". De leden van het huisgezin van den meester zijn in een groote kamer vereenigd. Hij zelf zit naast zijne vrouw te rooken; hun zoontje speelt op de fluit, terwijl de grootmoeder een klein meisje op haar knieën neemt en de grootvader bij den schoorsteen staat te zingen.

139. **De brouwerij van Jan Steen.** De schilder heeft zich zelven en zijn gezin in de groote zaal zijner brouwerij afgebeeld. Daar wordt gegeten, gedronken, gerookt, gezongen en gespeeld.

STEENWIJCK (Hendrik van) de Jonge.

Geboren te Amsterdam in 1580 of 1589 (?), overleden te Londen in 1648 (?)

140. **Gezicht op een plein.** Het plein is met prachtige monumenten omringd. Verschillende fijn geschilderde figuurtjes, die bezig zijn te zingen en te spelen, stoffeeren den voorgrond.

STOOP. (Dirk)

Geboren te Dordrecht (?) omstreeks 1610, overleden in 1686.

140*bis*. **Gezicht op het klooster Belem bij Lissabon.** Ontelbare figuren vormen bonte groepen op het uitgestrekte veld dat tusschen het klooster en de rivier de Taag gelegen is.

STORK (Abraham) de Oude.

Geboren te Amsterdam omstreeks 1650, overleden omstreeks 1710.

141. **Zeegezicht.** Onderscheiden koopvaardijschepen in een haven geankerd.

142. **Strandgezicht.** Eenige visschers zijn bezig visch uit hunne vaartuigen te ontschepen.

SWANEVELT. (Herman)

Geboren te Woerden in 1620.

143. **Italiaansch landschap.** Een rivier, die langs een met hooge boomen begroeid woud stroomt.

TER BURG. (Gerard)

Geboren te Zwolle in 1608, overleden te Deventer in 1681.

144. **De boodschap.** De trompetter brengt aan een officier een boodschap op het oogenblik dat deze zich met een jeugdige schoone in een vertrouwelijk gesprek verdiept.

145. **Portret van Ter Burg.** De schilder heeft zich als magistraat van Deventer ten voeten uit voorgesteld.

TOORENBURGH. (Gerrit)

Geboren te Amsterdam omstreeks 1737, overleden te Nijkerk omstreeks 1785.

146. **Gezicht op den Amstel binnen Amsterdam.**

TROOST. (Cornelis)

Geboren te Amsterdam in 1697, aldaar overleden in 1750.

147. **De ontdekte schijndeugd** (tafereel uit een blijspel van LINGELBACH). De koopman Filibert, veinzende op reis te gaan, is onverwachts teruggekeerd en betrapt zijn vrouw Geertrui, terwijl zij met haar neef Volkert den avond doorbrengt. Volkert wordt, terwijl Geertrui zich tracht te verontschuldigen, in een waschmand ontdekt.

148. **De huwelijksaanvraag van Saartje Jans** (tafereel uit een blijspel van ASSELIJN). Twee Mennisten komen aan Jan Jaspersen de hand zijner dochter Saartje Jans voor Reinier Adriaanszen vragen. Zij laten niet na op haar geliefden Reinier af te geven, en de vader schenkt hun zijn toestemming.

149. **De liefdesverklaring van Reinier Adriaanszen aan Saartje Jans** (uit hetzelfde blijspel). Saartje lacht den onnoozelen Reinier hartelijk uit.

150. **De ontdekking van Jan Claesz.** (uit hetzelfde blijspel). Om de ouders van Saartje te dwingen hem zijn geliefde te geven, heeft Jan Claesz zich als dienstmeid verkleed; het is hem gelukt de ouders te verschalken, in hun huis opgenomen te worden en de bijzondere opdracht te verkrijgen om de onschuld van Saartje te bewaken. Den volgenden ochtend echter wordt de bedriegerij ontdekt, en nadat de eerste woede der ouders afgekoeld is, geven

deze hunne toestemming tot het huwelijk van de twee geliefden.

151. **De beetgenomen verliefden** (tafereel uit een blijspel van W. VAN DER HOEVEN). Belloardo en Capitano, die de hand van Sophia hopen te verkrijgen, worden door Arlequin, den bediende van hun mededinger Anthonio, beetgenomen en in een bespottelijke houding aan den vader van het meisje voorgesteld, zoodat deze er van afziet zijn dochter aan een hunner te geven.

152. **De oude echtgenoot op de vlucht gedreven** (tafereel uit een blijspel van J. VAN PAFFENRODE: Hopman Ulrich). Sybilla weet haren ouden man, den gierigaard Ulrich, uit haar huis te verdrijven, door haren geliefde Godefroi onder een schrikwekkende vermomming te doen verschijnen.

153. **Pefroen met het schaapshoofd** (tafereel uit een naar het Fransch gevolg blijspel). Pefroen, wiens vrouw Lijsje met haren neef Ritsaart betrekkingen aangeknoopt heeft, laat zich van beide allerlei mishandelingen en smaad welgevallen. Zij zendt hem naar den slager terug, omdat haar het op haar bevel gekocht lamshoofd niet bevalt.

154. **Een kransje bij Biberius, a.** De Nos. 154—158 zijn bekend onder den naam van NELRI: een woord gevormd uit de eerste letters van de vijf Latijnsche opschriften dezer krijtteekeningen. Het eerste heet: Nemo loquebatur: Niemand sprak: de vrienden zijn naauwelijks bijeengekomen.

155. **Een kransje bij Biberius, b.** Erat sermo inter fratres: de vrienden beginnen te keuvelen.

156. **Een kransje bij Biberius, c.** Loquebantur omnes: het gesprek wordt algemeen.

157. Een kransje bij Biberius, d. Rumor erat in casa: Het huis is vol rumoer.

158. Een kransje bij Biberius, e. Ibant qui poterant, qui non potuere cadebant: het feest is afgeloopen en ieder gaat naar huis; zij die nog loopen kunnen, loopen; zij die het niet meer kunnen, vallen.

159. De twist der wiskunstenaars (tafereel uit een blijspel van P. LANGENDIJK). Twee wiskunstenaars twisten over de zonnestelsels van Ptolomaeus en van Copernicus; zij maken van de schotels en flesschen van het avondmaal gebruik om hun betoogen te verklaren.

160. De Drie-Koningen-zangers. Volgens een oud gebruik gaan op Drie-Koningenavond eenige mannen en kinderen van huis tot huis liederen zingen. Een hunner draagt een star van geölied papier; het oude lied vangt aldus aan:

O Starre! je moet er zoo stille niet staan
Je moet met ons naar Bethlehem gaan.

161. De bruiloft van Kloris en Roosje (tafereel uit een blijspel aan D. BUYSERO toegeschreven). Kloris en Roosje dansen in de open lucht. Talrijke genoodigden wonen het feest bij.

101*bis*. Portret van Cornelis Troost. De schilder heeft zich ten voeten uit afgebeeld, staande voor zijn schilderezel en met zijn penceelen in de hand.

UCHTERVELT. (Jacob)

Schilder uit de XVIIe eeuw.

162. De vischboer. Een vischboer treedt een deftig woonhuis binnen en biedt aan een jonge vrouw eenige visschen aan.

ULFT. (Jacob van der)

Geboren te Gorinchem omstreeks 1627.

163. Optocht van een Romeinsch leger. Het leger beweegt zich te midden van uitgestrekte ruïnen; in het verschiet een haven.

VELDE. (Adriaan van de)

Geboren te Amsterdam in 1639, overleden in 1672.

164. **Rundvee.** In een boomrijk landschap liggen eenige koeijen en schapen, rechts staat een grijs paard; op den achtergrond een herder en een herderin.

165. **Strand van de duinen gezien.** Eenige visschers zitten bij eene hut op de duinen. Op het strand ziet men talrijke figuren en een door vier paarden getrokken caros. In zee bewegen zich een menigte schepen.

VELDE. (Esajas van den)

Geboren te Amsterdam, leefde te Haarlem, te 's Gravenhage en te Leiden in de eerste helft der XVIIe eeuw.

166. **De maaltijd.** Eenige deftige heeren en dames zitten aan een rijk beladen tafel in den tuin van een buitenplaats.

VELDE (Willem van de) de Jonge.

Geboren te Amsterdam in 1633, overleden te Greenwich in 1707.

167. **Gezicht op het IJ.** Rechts een jacht van de Amsterdamsche Admiraliteit, dat zich naar een groot oorlogschip begeeft. Links talrijke koopvaardijschepen.

168. **Kalme zee met schepen.** Onder deze merkt men het rijk versierde jacht van den Prins van Oranje op.

VLIET. (Hendrik Willemsz. van)

Geboren te Delft omstreeks 1605, leefde nog in 1671.

169. **Gezicht op het inwendige der Oude Kerk te Delft.** Dit gezicht is uit het choor der Kerk genomen, ziende naar den noordelijken dwarsbeuk. De wapenborden en het prachtig gesneden choorhek zijn sinds een twaalftal jaren uit de kerk verdwenen.

VOIS. (Arie of Adriaan de)

Geboren te Leiden in 1641.

170. **Portret van een jong man.** Hij is voorgesteld in het

costuum van een jager; hij houdt een geweer en een patrijs in zijn handen.

VOLLENHOVE. (Herman van)

Geboren te Kampen, leefde in het laatst der XVIe en in het begin der XVIIe eeuw te Utrecht.

171. **Portret van H. van Vollenhove en van twee andere personen.** De schilder heeft waarschijnlijk zich zelven voorgesteld, terwijl hij het portret van een bejaarden man en van een oude vrouw maalt.

VRIES. (Renier van)

Schilder uit de XVIIe eeuw.

172. **Landschap met vee.** Eenig vee op een verhevenheid onder een zwaren eikenboom geschaard.

WEENIX. (Jan)

Geboren te Amsterdam in 1640, aldaar overleden in 1719.

173. **De doode zwaan.** Dit stuk, dat als behangsel diende in den Garnalendoelen te Amsterdam, stelt een levensgroote doode zwaan en eenig klein gevogelte voor.

174. **Dood wild.** Een fasant, patrijzen en eenig jachttuig, aan den voet van een boom geworpen.

WERFF. (Adriaan van der)

Geboren te Kralinger-Ambacht bij Rotterdam in 1659, overleden te Rotterdam in 1722.

175. **Mansportret.** Naar de attributen te oordeelen, stelt dit portret de gelaatstrekken van een dichter voor.

176. **De vlucht naar Egypte.** Maria het kind Jezus dragende wordt door Jozef gesteund.

WESTERBAEN.

Haagsch schilder uit de eerste helft der XVIIe eeuw.

177. **Portret van Arnoldus Geesteranus,** Remonstrantsch Predikant, die in 1624 om den geloove door de Dordsche

partij in het Slot Loevestein werd gevangen gezet. Hij ontvluchtte van daar in 1631.

178. **Portret van Susanna Pietersse Oostdijk,** echtgenoote van Geesteranus. Zij is bekend als een voorbeeld van trouw, doordien zij om haar belofte na te komen, Geesteranus huwde terwijl hij reeds in de gevangenis zat, en zij vrijwillig met hem zijn gevangenschap deelde.

Deze beide stukken werden in 1863 door den Heer Mr. C. VAN EDE VAN DE PALS geschonken.

WYNANTS. (Jan)

Deze schilder uit de XVIIe eeuw leefde te Haarlem.

179. **Boschgezigt.** Links twee eikenboomen, in het midden een beekje, en in het verschiet een bosch.

180. **Een weg in de duinen.** Een kronkelende zandweg met eikenboomen en heggen. De figuren zijn van LINGELBACH.

WOUWERMAN. (Philips)

Geboren te Haarlem in 1619, aldaar overleden in 1668.

181. **De aankomst in den stal.** Een aantal heeren en dames te paard zijn in een ruimen stal aangekomen en stijgen van hunne rossen af.

182. **Het vertrek uit den stal.** Een gezelschap ruiters maakt zich gereed haar paarden te bestijgen en de stal te verlaten. Rechts op den achtergrond een hooiwagen.

183. **Valkenjacht.** Verschillende heeren en dames te paard zijn op de valkenjacht uitgegaan en ontmoeten den eigenaar van een kasteel, die hun ververschingen aanbiedt.

184. **De rijschool.** Een ruiter oefent zijn paard in de open lucht. Een dame, gezeten in een rijtuig met vier grijze paarden bespannen, aanschouwt zijn oefeningen.

185. **Het veer** (de hooiwagen). Eenige boeren, met paarden,

en met een hooiwagen en een mestkar staan aan den oever eener rivier.

186. **Groote veldslag.** Een dichte bende ruiterij valt eenig voetvolk aan, dat den toegang tot een brug verdedigt; op de brug verschijnt een troep die te hulp snelt. In het verschiet rechts, ontwaart men een hevig ruitergevecht.

187. **Het legerkamp.** Eenige ruiters zijn bij een tent vereenigd en drinken wijn, terwijl een trompetter het teeken tot het vertrek geeft.

188. **Een jachtpartij.** Onderscheiden heeren en dames ter valkenjacht uitgetrokken, hebben zich op het gras neergevleid en rusten van hun vermoeienissen uit.

189. **Rustende jagers.** Verschillende jagers op een heuvel vergaderd rusten uit.

Dit stuk is waarschijnlijk niet van de hand van WOUWERMAN maar van C. VAN FALENS.

WTTEWAAL. (Joachim)

Geboren te Utrecht in 1566, aldaar overleden na 1625.

190. **Mars en Venus door Vulcanus ontdekt.** Vulcanus door Mercurius gewaarschuwd, betrapt Mars en Venus, die hij onder een net gevangen heeft; de goden van den Olympus komen dit schouwspel aanstaren.

ONBEKENDE MEESTERS.

191. **Portret van Prins Willem I den Zwijger.**

192. **Portret van Prins Willem I den Zwijger.**

193. **Portret van Prins Maurits.** Kniestuk. De prins draagt de wapenrusting hem door de Staten-Generaal na de overwinning bij Nieuwpoort vereerd.

194. **Portret van een edelman op zijn sterfbed.** Borstbeeld, gemerkt 1617.

195. **Portret van den Raadpensionaris Jan de Witt.** Borstbeeld.

Dit stuk in 1664 geschilderd, werd vroeger ten onrechte aan J. DE BAEN toegeschreven.

196 **Simeon.** Simeon, ten halven lijve voorgesteld, draagt het kind Jezus.

196*bis*. **Portret van prins Willem, Koning van Engeland.** Hij is ten voeten uit en geharnasd afgebeeld; de linkerhand rust op een helm welke op een rots geplaatst is; de rechter houdt een bevelhebberstaf, links een kanon, rechts in het verschiet een veldslag.

196*ter*. **Portret van een officier** (XVIIde eeuw). Hij is ten halven lijve voorgesteld, met de rechterhand zijn degen trekkend. Hij draagt een neergeslagen kraag, een grijs onderkleed en een geel-lederen kolder.

VLAAMSCHE SCHOOL.

BALEN (Hendrik van) de Jonge.

Geboren te Antwerpen in 1560, aldaar overleden in 1632.

197. De offerhande aan Cybele. In een door twee naakte nymfen gehouden en door een krans van vruchten omgeven medaillon, zijn de vier Jaargetijden afgebeeld, die aan Cybele offerhanden brengen.

De vruchten en bloemen zijn door JAN BRUEGHEL geschilderd.

198. De Naïaden den Hoorn des overvloeds vullende. Acheloüs had onder de gedaante van een stier met Hercules gestreden en bij die gelegenheid een zijner hoornen verloren. Deze hoorn vulden de Naïaden met vruchten en bloemen.

Het landschap is door JAN BRUEGHEL geschilderd.

199. Een Godenmaaltijd. (Copie). De Goden zijn in een grot aan een maaltijd vereenigd.

BRUEGHEL (Jan) bijgenaamd Fluweele Brueghel.

Geboren te Brussel in 1568, overleden te Antwerpen in 1625.

200. Het aardsch Paradijs. Op den voorgrond een paar leeuwen, een paar pauwen, tijgers en runderen; in het verschiet Adam en Eva.

Zie ook de N°s. 197, 198, 216 en 243—246, waaraan Brueghel heeft medegewerkt.

CHAMPAIGNE. (Philippe de)

Geboren te Brussel in 1602, overleden te Parijs in 1674.

201. **Portret van Jacobus Govaerts,** Ceremoniemeester en Notator van het Kapittel te Antwerpen. Hij is in geestelijk gewaad voorgesteld, met een staf in de handen.

COCX of COQUES. (Gonzalès)

Geboren te Antwerpen in 1614 (?) aldaar overleden in 1684.

202. **Een kunstgalerij.** Een heer, een dame en twee kinderen (alle portretten), bevinden zich in een groote zaal, waarvan de wanden met talrijke schilderstukken versierd zijn. Deze schilderij is merkwaardig, doordien een groot aantal schilders van de Antwerpsche school tot de vervaardiging daarvan hebben medegewerkt. De figuren zijn van Cocx, de architectuur van Willem van Ehrenberg (1630—1676). De drie nymfen op den grond links zijn van Johannes de Duyts (geb. 1628); het zeestuk daarnaast van Jan Peeters (1624—1677?); het dood wild rechts van Peeter Gysens of Gysels (1621—1690 of 1691); de Venus en Adonis daarnaast van Gaspard Jacob van Opstal, den Jonge (1654—1717).

In het linkervak is de ontmoeting van Christus en den Centurio van Pieter Ykens (1648—1695 of 1696), een kleine cartouche daaronder van Erasmus Quellinus den Jonge (1607—1678); een fontein met een boer op een ezel gezeten van Antoine Goubau (1616—1698) en de Metamorphose van Ascalaphius (?) van Carel Emmanuel Biset (geb. 1633); de zwijnenjacht daaronder is van Pieter Boel (1622—1703?); twee van de daarnaast geplaatste kleine stukjes zijn vermoedelijk door Johan van Kessel (1626—1678 of 1679) geschilderd, terwijl het linker voetstuk van Pieter van Bredael (1630—1719) is.

In het rechtervak heeft men boven aan een Triumf van Silenus door Jan Cossiers (1600—1671), daaronder een cartouche door Theodore Boeyermans (1620—1677 of 1678); verder naast elkaar een voorstelling der Vier Jaargetijden door denzelfden meester en een rotsachtig landschap door een onbekende. Tusschen de twee zuilen is er een vruchtenstuk waarvan de maker niet bekend is; daarnaast links twee stukjes van Johan van Hecke (geb. 1625?) die ook de twee voetstukken der kolonnen maalde, en rechts een paneeltje van P. van Spirinckx.

Boven de deur hangt een oordeel van Paris en boven den boog van den daarachter gelegen gang een Leda, beide door Th. Boeyermans.

Ook in de achterzaal bespeurt men nog talrijke schilderstukjes.

DYCK. (Antonius van)

Geboren te Antwerpen in 1599, overleden te Blackfriars (London) in 1641.

63. Portret van Sir..... Sheffield. Hij is in het zwart gekleed en ten halven lijve afgebeeld.

64. Portret van Anna Wake, echtgenoote van Sir Sheffield. Pendant van de voorgaande schilderij.

65. Portretten van Constantijn Huygens en van zijne kinderen. Deze zes borstbeelden zijn in even zooveel medaillons voorgesteld, alle in een ovalen rand gesloten. Waarschijnlijk heeft dit doek als plafond gediend in het huis van Huygens.

In het midden Constantijn Huygens, Heer van Zuylichem.

Rechts boven: diens zoon Constantijn, die hem als Secretaris van den Prins van Oranje opvolgde. Links boven: Christiaan Huygens, die een beroemd geleerde en sterrekundige werd. Rechts beneden: Lodewijk, de drossaert

van Gorkum en de Gedeputeerde ter Admiraliteit. Links beneden Philips, die in Zweden stierf; boven aan eindelijk Susanne, die met Philips Doublet huwde.

Dit stuk werd in 1640 drie jaren na den dood van de vrouw van Huygens geschilderd.

206. **Portret van Quintyn Simons.** Deze Antwerpsche schilder is voorgesteld ten halven lijve, en in een zwarte kleeding.

FRANCKEN (Frans) de Jonge of de Tweede.

Geboren te Antwerpen in 1581, aldaar overleden in 1642,

en

POURBUS (Frans) de Jonge.

Geboren te Antwerpen in 1570, overleden te Parijs in 1622.

207. **Een bal aan het Hof van Albertus en Isabella.** Onder de talrijke figuren van deze schilderij komen zeven portretten voor, door POURBUS geschilderd; en aan de fijnheid der uitvoering kennelijk. Links op den troon zitten de aartshertog Albertus en zijn gemalin Isabella Clara Eugenia. De edelman in het midden van het tafereel, is waarschijnlijk Philips Willem van Nassau, Prins van Oranje, oudste zoon van Prins Willem den Eersten; de dame met welke hij danst is zijn gemalin Eleonora van Bourbon, prinses van Condé.

FRANCKEN (Frans) de Derde.

(Zie N°. 211.)

GEERAERTS. (Martinus Josephus)

Geboren te Antwerpen in 1707, aldaar overleden in 1791.

208. **De Herfst.** (Allegorie.) Grauwtje. De Herfst wordt zinnebeeldig voorgesteld door eenige kinderen, die met druiventrossen en met vruchten spelen en wijn drinken.

JORDAENS. (Jacob)

Geboren te Antwerpen in 1593, aldaar overleden in 1678.

9. **Faunus en Nymf.** Beide zijn ten halven lijve voorgesteld; zij dragen een mand met druiven.

Geschenk van Jhr. Mr. J. L. CREMER VAN DEN BERCH VAN HEEMSTEDE.

0. **Venus zich in een grot verschuilende.** (Copie naar P. P. Rubens.) Venus is met Cupido in een grot gevlucht, waar een Satyr en eenige nymfen haar vruchten aanbieden.

NEEFFS (Pieter) de Jonge.

Geboren te Antwerpen in 1601 (?) aldaar overleden na 1675.

en

FRANCKEN (Frans) de Derde.

Antwerpsch schilder uit de XVIIde eeuw.

1. **Het inwendige eener R. Katholieke Kerk.** Waarschijnlijk heeft hier de hoofdkerk te Antwerpen tot voorbeeld gediend. De figuurtjes zijn van FRANS FRANCKEN.

POURBUS (Frans) de Jonge.

(Zie N°. 207.)

POURBUS (Pieter) de Jonge.

Geboren te Gouda in 1510 of 1513, overleden in 1584.

2. **Mozes de Tafelen der Wet aan de Israëlieten vertoonend.** Onderscheiden figuren uit den groep ter rechterzijde van den toeschouwer, stellen leden voor van het geslacht van Pieter van Panhuys (1575). Het hoofd dezer familie staat in een rooden mantel gehuld. Zijn vrouw Margaretha van Eicklenberg draagt een zuigeling op hare armen, en is van zes harer kinderen omringd.

Geschenk van Mr. VAN PANHUYS. (1828.)

RUBENS. (Petrus Paulus)

Geboren te Siegen (Nassau) in 1577, overleden te Antwerpen in 1640.

213. **Portret van Isabella Brant.** De meester heeft zijn eerste vrouw ten halven lijve voorgesteld, de handen over elkaar geslagen. Zij draagt een zwart kleed.

214. **Portret van Helena Fourment.** De tweede vrouw van Rubens is even als de vorige ten halven lijve geschilderd. Zij draagt een licht blauw kleed en houdt een paar rozen in de rechterhand.

215. **Portret van Michiel Ophovius.** Hij is ten halven lijve voorgesteld en draagt het kleed van de Orde der Dominicanen, waarbij hij Prior en later Provinciaal was; eindelijk werd hij bisschop van 's Hertogenbosch. Men beweert dat hij de biechtvader van Rubens geweest is.

216. **Adam en Eva in het Paradijs.** Zij staan onder den Boom der Kennis, waarvan Eva eenige vruchten aan Adam aanbiedt. Talrijke dieren vullen het landschap.

De figuren der beide menschen en wellicht die van het paard zijn van RUBENS; het overige is door JAN BRUEGHEL (de Fluweelen) geschilderd.

217. **Het vertrek van Adonis.** (Copie).[1] Venus op haar vergulden wagen staande, tracht Adonis van zijn voorgenomen jachttocht terug te houden. Cupido is haar in hare vergeefsche pogingen behulpzaam.

218. **Angelica door den Eremiet bedreigd.** (Copie). Dit tafereel uit den „Orlando furioso" van Arioste getrokken, stelt het oogenblik voor waarop de van onzuivere lusten

---

1 „De Directie van het Koninklijk Kabinet van Schilderijen deelt deze meening van den Heer de Stuers niet en blijft deze schilderij beschouwen als origineel."

(Noot van den Directeur van het K. K. v. S.)

vervulde eremiet in de oogen van Angelica een magische stof geworpen heeft, die haar in een diepen slaap dompelt.

SEGHERS. (Daniël)

Geboren te Antwerpen in 1590, aldaar overleden in 1661.

219. **Bloemkrans om een beeldje der H. Maagd.** De schilder heeft een steenen beeldje in een nis voorgesteld, welke met bloemen versierd is.

220. **Bloemkrans om het portret van Prins Willem III, Koning van Engeland.** Een steenen borstbeeld in een nis geplaatst en met rozen en oranjebloemen omhangen.

SNIJDERS. (François)

Geboren te Antwerpen in 1579, aldaar overleden in 1657.

221. **Dood wild.** Allerlei dood wild en talrijke vruchten zijn op een tafel geplaatst; een jager ten halve lijve voorgesteld hangt aan een haak een reebok op.

De jager is door RUBENS geschilderd.

222. **Hertenjacht.** Een hert levensgroot voorgesteld wordt door een bende jachthonden vervolgd. In het verschiet vertoonen zich Diana en haar gezellinnen. Deze beeldjes en het landschap zijn van de hand van RUBENS.

TENIERS (David) de Jonge.

Geboren te Antwerpen in 1610, overleden in 1690 (?)

223. **De vette keuken.** In de keuken van een deftige woning zit een keukenmeid een appel te schillen; bij haar staat een jongetje met een bord. Op een tafel ziet men een opgesierde zwaan; en op den achtergrond een haard en verschillende koks.

224. **Een Alchimist.** Hij zit in zijn laboratorium en houdt het oog op de scheikundige proeven die hij ondernomen heeft. In het verschiet bij een haard ligt een bediende geknield.

TILBORG. (Egidius of Gilles van) (?)

Geboren te Brussel in 1625, overleden in 1678 (?)

225. **Een maaltijd.** In een met goudleder behangen kamer is een deftige familie aan een maaltijd vereenigd. Al de voorgestelde personen zijn ongetwijfeld portretten; doch men heeft ten onrechte daaronder de schilders Potter en van Ostade gezocht.

VALCKENBORG (Martinus van) de Jonge.

Overleden te Francfort in 1636 (?)

EN

J. FRANCKEN. 1)

225*bis*. **Het atelier van Apelles.** In een groote rijk versierde zaal is Apelles bezig het portret van Compaspe van Larissa, de minnares van Alexander den Groote, te schilderen. Bij hem staat de Vorst, omringd door een talrijk gevolg. De wanden der zaal zijn bedekt met schilderijen, meest alle gekopiëerd naar bekende stukken van meesters uit de XVIde en de XVIIde eeuw.

WEYDEN. (Roger de le Pasture, de Pascua, of van der)

Geboren te Doornik in 1399 of 1400, overleden te Brussel in 1464.

226. **Jezus van het kruis genomen.** Het lichaam van Jesus ligt aan den voet van het kruis, en wordt door de H. Maagd, door Maria Magdalena, door Johannes, en door eenige vrouwen en apostelen beweend. Rechts ziet men in geknielde houding den schenker van de schilderij, een abt, versierd met een rijk gewaad, en vergezeld van zijne

1) In de Notice is dit stuk onder N°. 227 bij de onbekenden gevoegd.

twee beschermheiligen Petrus en Paulus. [1]) In het verschiet een landschap met een stad en een kasteel.

WILLEBOIRTS BOSSAERT of BOSSCHAERT. (Thomas)

Geboren te Bergen-op-Zoom in 1613, overleden te Antwerpen in 1654.

226*bis*. Venus en Adonis. De godin door Cupido bijgestaan tracht Adonis over te halen bij haar te blijven.

Voor dit stuk en voor een ander door Prins FREDERIK-HENDRIK besteld, werd in 1642 1000 Carolus gld. betaald. [2])

226*ter*. De leeuw door de Liefde getemd. Cupido onder de gedaante van een jongeling zit naast een leeuw, dien hij met een blaauw lint beteugelt.

Dit stuk is waarschijnlijk eveneens door Prins FREDERIK-HENDRIK besteld.

ONBEKENDE MEESTERS.

227. Zie 225*bis*.

228. Melchisedech brood en wijn aan Abraham aanbiedende. Deze schilderij is geteekend met de letters V. W. Zij behoort tot de school van FRANS FRANCKEN II DEN JONGE.

229. De Israëlieten het manna vergaderend. Dit stuk is van denzelfden meester als het voorgaande.

230. Het Kind Jezus en St. Jan de Dooper. De beide kinderen zitten naakt naast elkaar, onder een met rijke zuilen en ornamenten versierden boog. In het verschiet een landschap.

Dit stuk is een copie van een Vlaamschen meester, naar een schilderij van LIONARDO DA VINCI.

---

1) Tot in de XVIIde eeuw was het gebruikelijk dat de schenker eener schilderij zich en zelfs zijn geheel gezin op de schilderij zelve, of op de deuren waarmede men eertijds de schilderijen kon bedekken, liet portretteeren. De oudste portretten zijn op die wijze vervaardigd. Meestal staat de beschermheilige, wiens naam de schenker draagt, bij dezen, die altijd geknield, en vaak tusschen de personen die het tafereel vormen geplaatst is.

2) Zie C. VOSMAER in de Kunstkronijk van 1861, bl. 37.

DUITSCHE SCHOOL.

BEHAM of BEHEM. (Bartholomaeus)

Geboren te Neurenberg in 1490 of 1496, overleden te Rome (?) in 1540 (?)

231. **Portret van Elisabeth van Oostenrijk.** Deze Vorstin, die in 1543 Koningin van Polen werd, had even als de Vorsten voorgesteld onder N^{0}. 232 en 233 tot vader den Aartshertog Ferdinand, die als Keizer van Duitschland stierf. De Prinses is hier voorgesteld in den ouderdom van 4 jaren.

232. **Portret van Maximiliaan van Oostenrijk.** Deze Vorst hier afgebeeld in den ouderdom van 3 jaren, werd in 1564 Keizer van Duitschland.

233. **Portret van Anna van Oostenrijk.** Toen dit portret gemaakt werd telde deze Vorstin slechts 2 jaren. Zij huwde in 1546 den Hertog van Beijeren Albertus.

BURI. (Friedrich)

Geboren te Hanau in 1763.

234. **Cupido in zegevierende houding.** Cupido voorgesteld als een gevleugeld jongeling, houdt in de eene hand een scepter en in de andere een boog en pijlen.

ELSHEIMER. (Adam)

Geboren te Frankfort aan de Main in 1574, overleden te Rome in 1620.

235. **Italiaansch landschap.** Op een heuvel staan eenige gebouwen en een vierkante toren met een pijnboom; links een waterval.

236. **Italiaansch landschap.** Een herder met een kudde schapen, die over een water trekt; rechts eenige populieren en pijnboomen.

HOLBEIN (Hans) de Jonge.

Geboren te Augsburg in 1495, overleden te Londen in 1543.

237. **Portret van eene jonge vrouw.** Zij is ten halven lijve en zittend voorgesteld, en draagt een zwart kleed met bont bezet. Op het hoofd heeft zij een witte muts en een witten sluijer, die haar voorhoofd bedekt en rondom haar hoofd geslagen is.

238. **Portret van Robert Cheseman.** Hij was valkenier van Hendrik VIII, Koning van Engeland. Een valk zit op zijn linker hand. Hij draagt een zwarten mantel met bont gevoerd en een rood onderkleed.

239. **Portret van Jane Seymour.** (Copie?) Zij huwde in 1536 den Koning van Engeland Hendrik VIII en stierf reeds het volgend jaar.

Zij draagt een hoofdtooisel en een rood fluweelen kleed rijk met borduursels, edelgesteenten en paarlen versierd.

240. **Mansportret.** Een 28jarig man die een zwart kleed draagt en een valk op de hand houdt.

241. **Portret van Desiderius Erasmus.** (Copie.) Hij werd in 1467 te Rotterdam geboren, en overleed te Basel in 1536. Hij is bij een groene tafel voorgesteld, gekleed in een met bont gevoerden mantel.

ROOS. (Johan Heinrich)

Geboren te Otterdorf in den Paltz in 1631, overleden te Frankfort in 1685.

242. **Italiaansch landschap met vee.** In een rotsachtig landschap wordt eenig vee door een herder die zijne vrouw

en zijn kind bij zich heeft, bewaakt; een witte koe, eene geit en eenige schapen drinken uit een bron.

ROTTENHAMMER. (Hans)

Geboren te Munchen in 1564, overleden te Augsburg in 1623.

243. **De ontmoeting van David en Abigaël.** Abigaël is voor David knielende; beide worden door een talrijk gevolg omringd.

Het landschap op den achtergrond is door JAN BRUEGHEL geschilderd.

244. **St. Philippus den gesnedene van de Koningin van Candacie doopend.** Talrijke personen zijn van deze handeling getuigen.

Het landschap op den achtergrond is door JAN BRUEGHEL geschilderd.

245. **De rust op de vlucht naar Egypte.** De Heilige Familie rust onder een zwaren eikenboom uit. In de lucht zweven twee engeltjes die bloemen strooijen.

Het landschap is van de hand van JAN BRUEGHEL.

246. **De val van Phaëton.** Op den voorgrond ziet men de Godin der aarde en talrijke riviernymfen die de goden van den Olympus smeeken een einde te maken aan de woeste vaart van den zonnewagen door Phaëton gemend. Bereids ziet men hem rechts van zijn wagen neerstorten.

247. **Christus de zielen uit het vagevuur verlossend.** Links bespeurt men Christus die de poorten van het vagevuur heeft neergerukt; onder de verlosten herkent men Adam en Eva, rechts is de hel voorgesteld met ontelbare figuren.

De groote figuren links zijn van ROTTENHAMMER; het overige is van JAN BRUEGHEL.

TISCHBEIN. (Johan Frederik August)

Geboren te Maastricht in 1750, overleden te Heidelberg in 1812.

247*bis*. Potret van Prinses Frederica Sophia Wilhelmina gemalin van Prins Willem V. Zij draagt een groen kleed. (Borstbeeld in pastel.)

ONBEKENDE MEESTERS.

248. Portret van een grijsaard. Op een tafel ligt een vel papier, waarop muzieknoten geschreven staan. In het verschiet een landschap. — Borstbeeld.

249. Portret van een man. Op een tafel liggen een passer en een pen. In het verschiet een landschap. — Borstbeeld.

FRANSCHE SCHOOL.

BOURDON. (Sébastien)

Geboren te Montpellier in 1616, overleden te Parijs in 1671.

250. **Een groep kooplieden.** Onderscheiden kooplieden, van welke eenige Mooren zijn, staan naast elkaar onder een boom, bij een menigte kostbare voorwerpen, welke zij uitgestald hebben. Een van deze kooplieden onderhoudt zich met een geharnast krijgsman.

GELLÉE of GILLÉE (Claude) le Lorrain.

Geboren in 1660 op het kasteel Chamagne bij Toul, overleden te Rome in 1682.

251. **Landschap.** Een met bosschen begroeide berg, van waar men op een uitgestrekte vallei ziet. Op den voorgrond eenige herders met geiten.

COURTOIS. (Jacques) bijgenaamd le Bourguignon.

Geboren te St. Hippolyte (Franche-Comté) in 1621, overleden te Rome in 1676.

251*bis*. **Ruitergevecht.** Turksche ruiters zijn in een hevig gevecht gewikkeld met ruiters die op Romeinsche wijze geharnast zijn.

VERNET. (Claude Joseph)

Geboren te Avignon in 1714, overleden te Parijs in 1789.

252. **De haven van Livorno bij stormweder.** Op den voorgrond slepen eenige zeelieden een schuit op het drooge; een Hollandsch schip vertoont zich op den achtergrond; in de verte de haven.

253. **De watervallen van Mecenate te Tivoli.** Eenige visschers vertoonen zich op den voorgrond. De achtergrond wordt door de watervallen en hooge rotsen gevormd.

SPAANSCHE SCHOOL.

ESCALANTE. (Juan Anfonio)

Geboren te Cordova in 1630, overleden te Madrid in 1670.

254. **De waarzegster.** Zij voorspelt de toekomst aan een officier, wiens hand zij onderzoekt. Eenige soldaten omringen haar.

MURILLO. (Bartolome Esteban)

Geboren te Seville in 1618, aldaar overleden in 1682.

255. **De Heilige Maagd en het kind Jezus.** De Heilige Maagd houdt het kind Jezus op haar schoot. Zij zit op wolken en wordt door een hemelsch licht beschenen.

256. **Borstbeeld van een jongeling.**

VELAZQUEZ. (Don Diego Rodriguez de Silva y)

Geboren te Seville in 1599, overleden te Madrid in 1660.

257. **Portret van den infant Karel Balthazar.** De elfjarige vorst is staande afgebeeld, een harnas dragende en met den bevelhebbersstaf in de hand.

258. **Spaansch landschap.** Op den voorgrond eenige jagers, die zich aan den voet van drie hooge eikenboomen ophouden. Een uitgestrekt verschiet vertoont hooge bergen en in de verte de zee.

ZERESO of CERESO. (Mateo)

Geboren te Burgos in 1635, overleden te Madrid in 1675.

259. **De boetvaardige Maria Magdalena.** Zij is ten halven lijve voorgesteld, biddend voor een Christusbeeld.

ITALIAANSCHE SCHOOL.

ALLEGRI (Antonio) da Correggio.

Geboren te Correggio in 1494 (?) aldaar overleden in 1534.

260. **De Heilige Maagd en het kind Jezus.** Copie naar de schilderij bekend onder den naam van de „Zingarella".

261. **Jezus in den Olijvenhof.** Copie van een gedeelte van een grootere schilderij.

ALLORI (Alessandro) bijgenaamd Bronzino.

Geboren te Florence in 1535, aldaar overleden in 1607.

262. **Portret eener dame.** Zij is ten halven lijve voorgesteld, in een rijk gewaad gekleed.

AMERIGHI of MORIGI (Michel-Angiolo) bijgenaamd il Caravaggio.

Geboren te Caravaggio bij Milaan in 1569, overleden te Porto-Ercole in 1609.

262*bis*. **S. Sebastiaan** door twee vrouwen verzorgd, die de pijlen uit zijn lichaam nemen.

BARBIERI (Giovanni Francesco) bijgenaamd Guercino.

Geboren te Cento in 1591, overleden in 1666.

263. **De marteling van S. Sebastiaan.** Copie.

BARTOLOMMEO (Fra) Pagholo del Fattorino, bijgenaamd Baccio della Porta of Frate.

Geboren te Savignano bij Florence in 1475, overleden in het klooster van St. Marcus te Florence in 1517.

264. **De Heilige familie.** De Heilige Maagd is in biddende

houding voor het op den grond liggend kind Jezus geknield. Bij haar bevinden zich de kleine S. Jan en S. Jozef.

BELLOTTI (Bernardo) bijgenaamd Canaletto.

Geboren te Venetië omstreeks 1720, overleden te Warschau in 1780.

265. **Bouwvallen van een Romeinsch paleis.**

266. **Bouwvallen van een Romeinsch paleis.**

BERRETTINI (Pietro) da Cortona.

Geboren te Cortona in Toskane in 1596, overleden te Rome in 1669.

267. **De Heilige familie.** De Heilige Maagd draagt zittend het kind Jezus op den schoot. S. Anna geeft aan het kind een kleinen vogel. Op den achtergrond S. Jozef.

BORDONE. (Paris)

Geboren te Trevise in 1500, overleden te Venetië in 1570.

268. **Christus zegenend.** (Borstbeeld.)

CAGLIARI. (Carlo)

Geboren in 1572, overleden in 1596.

269. **De aanbidding der drie Koningen.** Te midden van bouwvallen zit Maria met het kind Jezus, aan wien de drie Koningen geschenken aanbieden. Een talrijk gevolg vult den achtergrond.

CAGLIARI (Paolo) bijgenaamd il Veronese.

Geboren te Verona in 1528, overleden te Venetië in 1588.

270. **De marteling van de heiligen Cosmus en Damianus.** Beiden worden onthoofd. Copie op papier.

CAMBIASO. (Luca)

Geboren te Genua in 1527, overleden te Madrid in 1585.

271. **De Heilige Maagd en het kind Jezus.** Het kind Jezus,

dat op een steenen voetstuk staat, omhelst zijne moeder. Kniestuk.

272. **De geboorte van Maria.** Op den voorgrond zijn eenige vrouwen bezig het pas geboren kind te kleeden. Onderscheiden figuren van deze schilderij zijn portretten.

CARRACCI. (Annibale)

Geboren te Bologna in 1560, overleden te Rome in 1609.

273. **De Heilige familie.** Copie.

CIGNANI. (Carlo)

Geboren te Bologna in 1628, overleden te Forli in 1719.

274. **De verzoeking van Adam en Eva.** Beide zijn levensgroot afgebeeld, zittende onder den boom der Kennis, waaromheen de slang geslingerd is. Eva biedt Adam een vrucht aan.

DOLCI. (Carlo)

Geboren te Florence in 1616, overleden in 1686.

275. **Christus.** Borstbeeld. Copie.

276. **Een heilige vrouw in verrukking.** Copie.

DUGHET (Guaspre) genaamd Gasparo Poussin.

Geboren te Rome in 1613, aldaar overleden in 1675.

277. **Landschap.** Dicht begroeide heuvelen.

GIORDANO. (Luca)

Geboren te Napels in 1632, aldaar overleden in 1705.

278. **De muziekspeelsters.** Vier jonge meisjes, van welke ééne een Negerin is, vermaken zich met zang, fluit- en guitaarspel.

LAURI. (Filippo)

Geboren te Rome in 1623, overleden in 1694.

279. **Landschap.** Op den voorgrond eenige herders en een vrouw met een kind.

MAZZOLINO. (Lodovico)

Geboren te Ferrare omstreeks 1491 (?) aldaar overleden na 1548.

280. De kindermoord. Op den voorgrond de moord der onnoozele kinderen. Op den achtergrond een terras, waarop Herodes voorgesteld is.

MAZZUOLI of MAZZOLA (Francesco) bijgenaamd il Parmigianino.

Geboren te Parma in 1504, overleden te Casalmaggiore in 1540.

281. De Besnijdenis. Copie.

RENI. (Guido)

Geboren te Calvenzano bij Bologna in 1575, overleden in 1642.

282. Cupido, onder de gedaante van een gevleugeld jongeling. Copie.

283. Cleopatra. Copie.

ROBUSTI (Jacopo) bijgenaamd il Tintoretto.

Geboren te Venetie in 1512, overleden in 1594.

284. Portret van een magistraatspersoon. Copie.

ROSA. (Salvator)

Geboren te Renella bij Napels in 1615, overleden te Rome in 1673.

285. De pelgrim. Landschap. Bij een water ziet men een pelgrim, een eremiet en eene vrouw. Op den achtergrond eenige gebouwen.

286. De Boerin. Landschap. Een vijver, waarbij een boerin met een kruik staat. Verder twee in het wit gekleede monniken en een pelgrim. In het verschiet een klooster.

287. S. Maria Magdalena. Zij bevindt zich in een rotsachtig landschap.

288. **S. Paulus de Eremiet. Landschap.** Te midden van rotsen, waartusschen een bergstroom zich een weg baant, is S. Paulus in biddende houding geknield.

289. **Biddende monniken.** Zij zijn drie in getal en bevinden zich in een spelonk.

290. **Biddende Franciscanen.** Drie monniken in een grot.

SALVI (Giovanni-Baptista) genaamd Sassoferrato.

Geboren te Sassoferrato in 1605, overleden te Rome in 1685.

291. **De Heilige Maagd** in biddende houding. Borstbeeld.

SANTAFEDE. (Fabrizio)

Geboren te Napels omstreeks 1560, overleden in 1634.

292. **De Heilige familie.** Het kind Jezus door Maria gehouden omhelst den kleinen S. Jan, bij wien S. Elisabeth gezien wordt.

SANZIO, SANTI of SANTO. (Raffaëllo)

Geboren te Urbino in 1483, overleden te Rome in 1520.

293. **Venus en Cupido.** Copie naar een schilderij oudtijds aanwezig in de badkamer van Kardinaal da Bibiena te Rome.

294. **De Heilige familie onder den eikenboom.** Copie naar een schilderij bekend onder den naam van de H. Maagd met den hagedisch of „la Perla".

SOLIMENA (Francesco) genaamd l'Abate Ciccio.

Geboren te Nocera de' Pagani in 1657, overleden te Napels in 1747.

295. **De boodschap aan Maria.** De H. Maagd voor een bidstoel geknield; links de Engel Gabriel; boven de H. Geest en eenige engelenhoofdjes.

TURCHI (Alessandro) genaamd Alessandro Veronese of l'Orbetto.

Geboren te Verona in 1582, overleden te Rome in 1648.

296. **Venus, meesteres der aarde.** De godin toont aan de Wijsbegeerte, afgebeeld onder de gedaante eener vrouw, hoe al de machten der aarde aan de heerschappij van de Liefde onderworpen zijn. Een lange stoet van vorsten, grooten en wijzen staan reeds met de handen gebonden. Anderen beproeven een hopelooze worsteling tegen eenige liefdegoden.

VECELLIO. (Tiziano)

Geboren te Pieve (Pavia?) in 1477, overleden te Venetie in 1576.

297. **Portret van Alphonsus I, hertog van Ferrara (?) en van Laura de Dianti (?).** De schoone minnares ligt geheel naakt op een rustbed en speelt met een bruin hondje. Haar minnaar staart haar aan, terwijl hij een orgel bespeelt.

In het laatst der XVe en het begin der XVIe eeuw was het — vooral in Italie — nog al gebruikelijk geworden, dat men zich met zijn minnares op één doek liet afbeelden, en daarbij deze laatste geheel of nagenoeg geheel ontkleed voorstellen. — Laura de Dianti, welke hier vermoedelijk afgebeeld is, trad met haar minnaar in den echt.

In bruikleen gegeven door Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden.

297*bis*. **Portret eener jonge vrouw.** Zij draagt goudblond haar, en op haar ontbloote schouders ziet men den rand van een hemd en van een groenen mantel. (Borstbeeld.)

298. **De Heilige familie.** De H. Maagd op den grond gezeten houdt het kind Jezus op den schoot, terwijl eene vrouw eenige bloemen aanbiedt. Copie?

ZAMPIERI (Domenico) bijgenaamd il Domenichino.

Geboren in 1581, overleden te Napels in 1641.

299. **De Sibylle van Cumae.** Copie naar een schilderij van het paleis Borghese te Rome.

ONBEKENDE MEESTERS.

300. **De H. Maagd met het kind Jezus, omgeven door heiligen.** De H. Maagd zit met het kind op een verheven marmeren troon, die onder een door zuilen gedragen gewelf staat. Links de H.H. Catharina, Franciscus van Assisi en Johannes de Dooper; rechts de H.H. Johannes de Evangelist, Antonius van Padua en Maria Magdalena.

Een half onleesbaar opschrift meldt dat de schilder uit Vicenza (Vicentinus) afkomstig is.

301. **Venus.** Grijze strikken versieren haar saamgevlochten lokken; een rijke gordel houdt een purperen mantel op haar schouders. Borstbeeld.

Deze schilderij wordt door sommigen toegeschreven aan Giovanni Antonio da Vercelli, bijgenaamd Bazzi of il Sodoma.

302. **Een beek in een bosch.** Eenige boeren en boerinnen doorwaden een beekje, dat zich tusschen hooge boomen en struiken kronkelt.

Deze schilderij is aan Agostino Carracci en aan Murillo toegeschreven geworden.

303. **De moord van Abel.** Kaïn en Abel zijn levensgroot voorgesteld.

Deze schilderij is aan Guido Reni en aan Leonello Spada toegeschreven geworden.

304. Prometheus. Een gier knaagt aan zijn steeds aangroeienden lever. Kniestuk.

Deze schilderij en de volgende zijn aan Salvator Rosa toegeschreven geworden.

305. Sisyphus. Hij torscht een zwaren steenklomp, die telkens wederom neervalt, wanneer hij op het punt is den top van een berg te bereiken, welken hij veroordeeld werd met den steen te beklimmen.

306. De aanbidding der herders. Voorgesteld bij nacht.

Sommigen houden deze schilderij voor een Copie naar Allegri.

307. De H. Maagd met het kind Jezus, en de H.H. Dominicus en Antonius van Padua.

Deze schilderij is toegeschreven geworden aan Pietro Berrettini da Cortone, en aan de Spaansche School.

308. Cupido in slapende houding. Het liefdegodje ligt op een rijk bed.

Dit stuk is toegeschreven geworden aan de School van Bologna.

309. De H. Barbara. Borstbeeld.

310. De H. Maria Magdalena. Borstbeeld.

Dit stuk is toegeschreven geworden aan Carlo Dolci.

311. De H. Johannes, Evangelist. Borstbeeld.

312. Dalila die aan Samson de haren afsnijdt, terwijl hij op haren schoot ligt te slapen. Eenige soldaten wachten den uitslag van het werk af.

Napolitaansche School.

313. De H. Maagd. Borstbeeld.

314. Portret van Keizer Karel V. Borstbeeld.

Beurtelings toegeschreven aan Tiziano Vecellio en aan de School van Velasquez.

315. De dood der H. Caecilia.

Geschilderd op marmer en zwaar beschadigd.

316. De H. Laurentius aan wien een engel zijn martelingen voorspelt.

Dit stuk is toegeschreven geworden aan Polidoro da Caravaggio.

316*bis*. God de Vader en God de H. Geest.

BEELDHOUWWERK.

HOLLANDSCHE EN VLAAMSCHE SCHOOL.

BLOMMENDAEL. (Jan)

Leefde waarschijnlijk te Rotterdam en te 's Gravenhage in de tweede helft der XVIIe eeuw.

1. **Portret van den Stadhouder prins Willem III, Koning van Engeland.** De vorst draagt een wapenrusting. Naast hem staat een genius die een arend en een slang houdt. Wit marmer.

2. **Portret van den Stadhouder prins Willem III, Koning van Engeland.** Bosrtbeeld van wit marmer.

KEIJSER. (Hendrik de)

Geboren te Utrecht in 1565, overleden te Amsterdam in 1621.

3. **Portret van prins Willem I, den Zwijger.** Borstbeeld van gebakken aarde. Dit beeld heeft vermoedelijk als model gediend voor het beeld dat het praalgraf in de Nieuwe Kerk te Delft versierd.

VERHULST. (Rombout)

Geboren te Mechelen in 1624 of te Breda omstreeks 1630, overleden te 's Gravenhage in 1696.

4. **Portret van den Stadhouder prins Frederik Hendrik.** Borstbeeld in wit marmer.

5. **Portret van den Stadhouder prins Willem II.** Borstbeeld in wit marmer.

6. **Portret van Maria Stuart, gemalin van prins Willem II.** Borstbeeld in wit marmer.

7. **Portret van den Stadhouder prins Willem III, Koning van Engeland.** Borstbeeld in wit marmer.

8. **Portret van den Admiraal Michiel Adriaansz. de Ruyter.** Half-beeld in pleister. Afgietsel van het beeld op het praalgraf van den zeeheld in de Nieuwe kerk te Amsterdam.

9. **Portret van den Admiraal Michiel Adriaansz. de Ruyter.** Borstbeeld in gebakken aarde; vermoedelijk een model voor het beeld op het praalgraf in de Nieuwe kerk te Amsterdam.

10. **Portret van den Admiraal Willem Jozef Baron van Ghent.** Borstbeeld in gebakken aarde. Vermoedelijk het model voor het beeld op het praalgraf in de Domkerk te Utrecht.

XAVERY. (Jean-Baptiste)

Geboren te Antwerpen in 1697, aldaar overleden in 1742.

11. **Portret van den Stadhouder prins Willem IV.** Borstbeeld in wit marmer.

12. **Portret van prinses Anna van Engeland, gemalin van prins Willem IV.** Borstbeeld in wit marmer.

ONBEKENDE MEESTER.

13. **Portret van den Vice-Admiraal Petrus Andréas de Suffren Saint-Tropez.** Borstbeeld in wit marmer. Deze Fransche vlootvoogd redde in 1781 de Hollandsche Kolonie aan de Kaap de Goede Hoop, welke door de Engelschen bedreigd werd, en heroverde op dezen de Hollandsche nederzettingen te Trinconomale en te Goudalour op Ceylon.

FRANSCHE SCHOOL.

FALCONET (Mevrouw Marie Anne) geboren Collot.

Geboren te Parijs in 1748, overleden te Morimont bij Nancy in 1821.

14. **Portret van den Stadhouder prins Willem V.** Borstbeeld in wit marmer.

15. **Portret van prinses Frederica, Sofia, Wilhelmina van Pruissen, gemalin van prins Willem V.** Borstbeeld in wit marmer.